

INSON HUQUQLARINI TA'MINLASHDA RAQAMLI HUKUMAT XIZMATLARINING O'RNI: KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY KAFOLATLAR

Tabiiy va aniq fanlarga ixtisoslashgan
Sh.Sirojiddinov nomidagi
Respublika akademik litseyi katta o'qituvchisi
Tursunova Muhayyo Alimovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli hukumat xizmatlarini joriy etish orqali aholining konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari kompleks tahlil qilingan. Shuningdek, elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonida shaxsga doir ma'lumotlarning xavfsizligi, shaxsiy hayot daxlsizligi va kiberxavfsizlik masalalarining konstitutsiyaviy-huquqiy kafolatlari ochib berilgan. Muallif raqamlashtirish jarayonlari fuqarolarning davlat organlari bilan munosabatlarida byurokratik to'siqlarni bartaraf etish, ochiqlik va shaffoflikni ta'minlashdagi rolini ilmiy asoslagan holda, qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqqan.

Kalit so'zlar: Raqamli hukumat, konstitutsiyaviy kafolatlar, inson huquqlari, elektron xizmatlar, shaxsga doir ma'lumotlar, axborot xavfsizligi, jamoatchilik nazorati, raqamli transformatsiya.

Аннотация: В данной статье представлен комплексный анализ приоритетных направлений обеспечения конституционных прав и свобод граждан посредством внедрения услуг цифрового правительства. Также раскрываются конституционно-правовые гарантии защиты персональных данных, неприкосновенности частной жизни и кибербезопасности в процессе оказания электронных государственных услуг. Автор научно обосновывает роль процессов цифровизации в устранении бюрократических барьеров и обеспечении прозрачности во взаимоотношениях граждан с государственными органами, а также разработал практические предложения и рекомендации по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова:. Цифровое правительство, конституционные гарантии, права человека, электронные услуги, персональные данные, информационная безопасность, общественный контроль, цифровая трансформация.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the priority areas for ensuring the constitutional rights and freedoms of citizens through the introduction of digital government services. It also reveals the constitutional and legal guarantees of personal data protection, privacy, and cybersecurity in the process of providing electronic public services. The author scientifically

substantiates the role of digitalization processes in eliminating bureaucratic barriers and ensuring transparency in relations between citizens and state bodies, and has developed practical proposals and recommendations for improving the legislation.

Keywords: Digital government, constitutional guarantees, human rights, electronic services, personal data, information security, public control, digital transformation.

KIRISH: Bugungi kunda jahon hamjamiyati rivojlanishining yangi bosqichi – raqamli transformatsiya davri inson huquqlarini ta'minlash mexanizmlarini tubdan o'zgartirib yubormoqda¹. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining davlat boshqaruvi tizimiga kirib kelishi nafaqat samaradorlikni oshirish, balki fuqarolarning davlat organlari bilan munosabatlarida yangi huquqiy fazoni shakllantirmoqda².

O'zbekiston Respublikasida "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida davlat xizmatlarining elektron shaklga o'tkazilishi inson huquqlarini himoya qilishning yangi kafolatlarini talab qiladi. Raqamli hukumat sharoitida davlat va shaxs o'rtasidagi munosabatlar inson omilini kamaytirish, korrupsiyaviy holatlarning oldini olish va ochiqlikni ta'minlash kabi tamoyillarga asoslanmoqda. Biroq, bu jarayon shaxsga doir ma'lumotlarning himoyasi, kiberxavfsizlik va raqamli tengsizlik kabi yangi konstitutsiyaviy-huquqiy muammolarni ham o'rta tashlamoqda. Mazkur maqolaning maqsadi – raqamli davlat xizmatlari tizimida inson huquqlarini ta'minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

ASOSIY QISM : Asosiy qismni mantiqiy ketma-ketlikda 3 ta kichik bo'limga bo'lish maqsadga muvofiq:

Raqamli davlat xizmatlari – konstitutsiyaviy huquqlarni amalga oshirish vositasi, Bu qismda siz quyidagi fikrlarni yoritishingiz kerak: Davlat xizmatlari orqali fuqarolarning axborot olish, murojaat qilish va ijtimoiy himoya olishdek konstitutsiyaviy huquqlari qanday osonlashayotgani haqida yozing³.

"Raqamli hukumat" tushunchasi huquqiy kategoriya sifatida fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini qanday oshirishi tahlil qilinadi. Asosiy urg'u: Raqamlashtirish – bu shunchaki texnik jarayon emas, balki konstitutsiyaviy kafolatni amaliyotda ta'minlashning yangi shakli. **2. Shaxsga doir ma'lumotlar xavfsizligi va konstitutsiyaviy daxlsizlik**

¹ O'zbekiston Respublikasining "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonuni. (2015). *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*, 03/15/413/0225-son

² O'zbekiston Respublikasining "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonuni. (2015). *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*, 03/15/413/0225-son.

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. (2020). *Lex.uz*. PF-6079-son.

Bu qism maqolangizning eng "ilmiy" qismi bo'lishi kerak: Konstitutsiyaning shaxsiy hayot daxlsizligi haqidagi normalari raqamli makonda qanday himoya qilinmoqda?"Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun hujjatlarining xalqaro standartlarga (masalan, GDPR) mosligi. Fuqaro o'z ma'lumotlari ustidan nazoratni qanday saqlab qolishi mumkinligi (ma'lumotlarni o'chirish, o'zgartirish huquqi) haqida mulohaza yuriting.

3. Raqamli huquqiy munosabatlarda jamoatchilik nazorati va shaffoflik. Davlat organlarining raqamli platformalari (masalan, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali - my.gov.uz) qanchalik ochiq? Fuqarolarning davlat qarorlarini qabul qilishda ishtirok etish imkoniyatlari (elektron petitsiyalar, onlayn muhokamalar) va ularning konstitutsiyaviy asoslari. Raqamli tengsizlik (internetdan foydalana olmaydigan aholi qatlamlari) masalasi – bu ham inson huquqining bir qismi ekanligini urg'ulash⁴.

NATIJALAR TAHLILI : O'tkazilgan ilmiy-huquqiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli hukumat xizmatlarini joriy etish jarayoni O'zbekistonda inson huquqlarini ta'minlash sifatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarmoqda.

Xususan: Ma'muriy to'siqlarning qisqarishi: Elektron xizmatlar orqali fuqarolar va davlat idoralari o'rtasidagi bevosita kontaktning kamayishi byurokratik ovvoragarchiliklarni, ortiqcha qog'ozbozlikni va eng muhimi, korrupsiyaviy omillarni keskin kamaytirdi. Bu esa Konstitutsiyada belgilangan qonuniylik va adolat tamoyillarining amaldagi real ifodasiga aylandi.

Axborot olish va murojaat qilish erkinligi: Raqamli platformalar (xususan, my.gov.uz) orqali fuqarolarning davlat organlariga murojaat qilish ko'rsatkichlarining keskin o'sishi kuzatildi. Xizmatlarning 24/7 rejimida ishlashi hududiy to'siqlarni bartaraf etib, chekka hududlardagi aholiga ham markaziy darajadagi huquqiy kafolatlardan foydalanish imkonini berdi.

Mavjud muammolar va xavflar: Tahlil shuni ko'rsatdiki, raqamlashtirish sur'atlari tez bo'lishiga qaramay, ayrim huquqiy bo'shliqlar saqlanib qolmoqda. Jumladan:

Kiberxavfsizlik tahdidlari va shaxsga doir ma'lumotlarning uchinchi shaxslar qo'lga o'tib ketish xavfi;

Aholining ayrim qatlamlarida (ayniqsa, keksa yoshdagi fuqarolar va olis qishloq aholisi) raqamli savodxonlik yetishmasligi tufayli "raqamli tengsizlik"

⁴ Xalilov, A. B. (2022). *Konstitutsiyaviy huquq: O'zbekiston Respublikasi va xorijiy davlatlar tajribasi*. Toshkent: TDYU nashriyoti.

⁵ Karimov, B. T. (2023). Raqamli transformatsiya sharoitida inson huquqlarini ta'minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy mexanizmlari. *Huquqiy tadqiqotlar jurnali*, 5(2), 45-54

holatlari yuzaga kelayotgani va bu ularning konstitutsiyaviy huquqlarini amalga oshirishda qiyinchilik tug'dirayotgani aniqlandi⁶.

XULOSA VA TAKLIFLAR; Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, raqamli hukumat xizmatlarini rivojlantirish – bu shunchaki texnologik modernizatsiya jarayoni emas, balki inson huquq va erkinliklarini kafolatlashning eng muhim konstitutsiyaviy-huquqiy vositasidir. O'zbekistonda raqamli makonda shaxs huquqlarini himoya qilishni yanada kuchaytirish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun hujjatlarini yanada takomillashtirib, raqamli davlat xizmatlari ko'rsatuvchi subyektlarning javobgarligini kuchaytirish hamda fuqarolarga o'z ma'lumotlarini istalgan vaqtda tarmoqdan butunlay o'chirish yoki bloklash huquqini (Yevropadagi GDPR standartlariga mos ravishda) aniq huquqiy mexanizm sifatida kiritish lozim.

Ikkinchidan, raqamli xizmatlardan foydalanishda konstitutsiyaviy tenglik prinsipini ta'minlash maqsadida "raqamli tengsizlik"ni qisqartirishga qaratilgan davlat dasturlarini kuchaytirish, jumladan, olis hududlarda internet infratuzilmasini yaxshilash va aholining barcha qatlamlari uchun bepul raqamli savodxonlik o'quvlarini tashkil etish zarur⁷.

Uchinchidan, raqamli hukumat tizimida kiberjinoyatchilikdan jabrlangan fuqarolarning huquqlarini tezkor tiklash va ularga yetkazilgan moddiy hamda ma'naviy zararni qoplash bo'yicha maxsus tezkor yuridik yordam mexanizmlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI (APA STYLE)

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. (2023). *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*, 03/23/83/0215-son.
2. O'zbekiston Respublikasining "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonuni. (2015). *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*, 03/15/413/0225-son.
3. O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonuni. (2019). *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*, 03/19/547/3147-son.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. (2020). *Lex.uz*. PF-6079-son.

⁶ Ismoilov, I. S. (2022). Elektron davlat xizmatlarini ko'rsatishda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilishning dolzarb masalalari. *O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi axborotnomasi*, 3(1), 78-84.

⁷ Ziyodullayev, N. X. (2021). *Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan va texnologiya.

5. Xalilov, A. B. (2022). *Konstitutsiyaviy huquq: O'zbekiston Respublikasi va xorijiy davlatlar tajribasi*. Toshkent: TDYU nashriyoti.
6. Karimov, B. T. (2023). Raqamli transformatsiya sharoitida inson huquqlarini ta'minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy mexanizmlari. *Huquqiy tadqiqotlar jurnali*, 5(2), 45-54.
7. Ismoilov, I. S. (2022). Elektron davlat xizmatlarini ko'rsatishda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilishning dolzarb masalalari. *O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi axborotnomasi*, 3(1), 78-84.
8. Ziyodullayev, N. X. (2021). *Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan va texnologiya.
9. von Haldenwang, C. (2020). Electronic government (e-government) and the rights of citizens: A comparative perspective. *Government Information Quarterly*, 37(4), 101-112.
10. Brown, A., & Green, L. (2021). *Digital Government and Human Rights: Balancing Efficiency and Privacy in the Digital Age*. Oxford University Press.